

Яланська С. П. Розвиток педагогічної творчості / С. П. Яланська // III Всеукраїнська конференція «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства» (21-22 квітня 2016 р.). – Кременчук: КрНУ, 2016. – С. 190-192.

Яланська С.П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

На основі дослідження проблем розвитку творчості, педагогічної творчості зокрема, компетентності педагога, констатовано відсутність єдиного підходу до розуміння розвитку творчої, компетентної особистості, здійснено акцентування дослідників, які працюють у межах різних психологічних підходів, на різних її аспектах: ідей про творчі здібності і розвиток творчості (В.І. Андреев, А. Бергсон, Е. Боно, Н.В. Бордовська, Л.Л. Гурова, К. Ізард, О.І. Кульчицька, М.О. Лосський, Б.П. Нікітін, К.К. Платонов, Є.І. Рогов, С.Л. Рубінштейн, С.О. Сисоєва, О.К. Тихомиров, Л.С. Яковицька); розвиток творчої особистості в діяльності (О.Г. Асмолов, О.М. Леонтєв, Б.Ф. Ломов, В.О. Моляко, Л.О. Радзіховський, В.А. Роменець, В.І. Слободчиков, Г.В. Суходольський, В.Ф. Шадріков); педагогіки творчості та рефлексивної психології (В.М. Дюков, С.Ю. Степанов); ідей про навчання та розвиток (К.О. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, І.Д. Бех, А.В. Брушлінський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.О. Моляко та ін.); ідей про взаємозв'язок професійного та особистісного розвитку (В.О. Бодров, Є.О. Климов, Г.В. Ложкін, А.К. Маркова, В.Д. Шадріков); системного, діяльнісного, цілісного підходів до вивчення особистості (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Анциферова, В.Г. Кремень, Б.Ф. Ломов, С.Д. Максименко, О.В. Скрипченко) та ін.

На основі узагальнень ідей про розвиток творчої особистості розроблено цілісну концепцію розвитку творчої компетентності майбутнього вчителя базисом якої є генетико-психологічна теорія народження, зростання та існування особистості за С.Д. Максименком [1]. Окреслено зміст, структуру, засоби розвитку творчої компетентності майбутнього вчителя.

Під творчою компетентністю майбутнього вчителя, ми розуміємо найвищий рівень розвитку професійної компетентності, коли людина здійснює професійну діяльність на творчій основі стабільно і неперервно. Структура розвитку творчої компетентності майбутнього вчителя базується на основних структурних компонентах професійної компетентності: особистісно-розвивальному; діяльнісно-розвивальному; комунікативному; фаховому; опануванні досвіду. Показниками досягнення творчої компетентності є ціннісно-педагогічна, мотиваційна, психолого-педагогічна, організаційна, методична, дидактична, інформаційна компетенції, вербально-комунікативна, невербальна, компетенція самовдосконалення, понятійне та творче мислення. Розроблено зміст та основні етапи розвитку творчої компетентності майбутніх учителів у навчально-виховному процесі. Розвиток творчої компетентності майбутніх учителів має здійснюватися на основі підготовчого, діагностичного та розвивального етапів.

Створено програму розвитку творчої компетентності майбутніх учителів. Метою програми є розвиток визначених показників розвитку творчої компетентності майбутніх учителів. Завдання програми – це розвиток показників компонентів професійної компетентності: особистісно-розвивального; діяльнісно-розвивального; комунікативного; фахового; компоненту опанування досвіду. Авторська програма передбачає створення спеціального навчально-виховного середовища у процесі підготовки вчителів у ВНЗ з наступними характеристиками: а) установка на особистісно-розвивальний компонент (ціннісно-педагогічна, мотиваційна компетенції); б) установка на діяльнісно-розвивальний компонент творчої компетентності (психолого-педагогічна, організаційна, методична компетенції); в) формування та розвиток педагогічного спілкування як творчого процесу на основі вербально-

комунікативної, невербальної компетенції; д) установка на фахове зростання на основі дидактичної, інформаційної компетенції, понятійного мислення; д) поглиблення опанування педагогічного досвіду (розвиток творчого мислення, компетенції самовдосконалення). Важливою для ефективного впровадження програми є інтеграція психолого-педагогічних засобів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу [2]. Структурно програму розвитку творчої компетентності майбутніх учителів поділено на блоки (табл. 1).

Таблиця 1

Програма розвитку творчої компетентності майбутніх учителів

№ блоку	Назва блоку	Основні психолого-педагогічні засоби
1.	Розвиток професійних цінностей і мотивів творчої діяльності	1. Вступне слово ведучого. 2. Вироблення та прийняття правил роботи. 3. Вправа «Мотивація самостійного творчого пошуку». 4. Ділова гра «Я та мої професійні цінності». 5. Дидактичне завдання «Креативний репортер». 6. Підведення підсумків.
2.	Оволодіння організаційно-методичною базою	1. Вступне слово ведучого. 2. Вироблення та прийняття правил роботи. 3. Вправа «Вольові зусилля та творча діяльність особистості». 4. Вправа «Банк ідей – я володію творчими здібностями». 5. Дидактичне завдання «Творчі припущення». 6. Підведення підсумків.
3.	Оволодіння педагогічним спілкуванням	1. Вступне слово ведучого. 2. Вироблення та прийняття правил роботи. 3. Вправа «Діалогічне спілкування майбутнього вчителя». 4. Вправа «Банк ідей – я хороший співрозмовник». 5. Дидактичне завдання «Креативний репортер». 6. Підведення підсумків.
4.	Оволодіння змістовими поняттями	1. Вступне слово ведучого. 2. Вироблення та прийняття правил роботи. 3. Вправа «Розвиток фахової підготовки». 4. Вправа «Поясни поняття». 5. Рубрика «Чи знаєте, Ви, що...?». 6. Підведення підсумків.
5.	Набуття досвіду педагогічної діяльності	1. Вступне слово ведучого. 2. Вироблення та прийняття правил роботи. 3. Ділова гра «Розвиток творчого мислення». 4. Вправа «Банк ідей – я самовдосконалююся». 5. Дидактичне завдання «Текст для творчого аналізу». 6. Підведення підсумків.

З таблиці 1 зрозуміло, що програма складається із сукупності блоків, які представлені психолого-педагогічними засобами, спрямованими на розвиток готовності до адекватного і повного пізнання власних творчих можливостей та педагогічної творчості. Програма передбачає забезпечення психологічних умов та чинників, що активізують творчу, пізнавальну діяльність студентів. Майбутні вчителі осмислюють уявлення, що склалися про себе та інших. Учасники програми отримують інформацію про те, як вони виглядають в очах інших людей; як їх дії та вчинки сприймаються іншими. Практична реалізація програми здійснюється під час кураторських занять зі студентами, засідань психологічних гуртків, під час навчальних занять з фаху і вивчення окремих курсів «Психологія», «Психологія творчості», «Вікова та педагогічна психологія», «Вікова психологія» та ін.

Так, на фізико-математичному факультеті Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка кафедрою загальної, вікової та практичної психології проводяться засідання психологічного гуртка «Шлях до успіху», де реалізуються складові програми. Зокрема, під час засідань акцентується увага на значущості креативності, творчості для особистісного та професійного розвитку, успішної самореалізації особистості, можливих шляхах досягнення успіху майбутнім вчителем, практичним психологом, використовуючи досягнення психологічної науки та практики. З учасниками гуртка опрацьовуються психологічні методики, зокрема й вправи авторської програми, за результатами яких студенти мають можливість розширювати знання про особистий творчий потенціал, умови, що впливають на розвиток креативності, формування творчої компетентності особистості. Тож під час засідань гуртка практично реалізуються складові авторської програми.

Теоретичні та прикладні аспекти психології творчості широко розкрито у авторському навчальному посібнику «Психологія творчості» рекомендованому Міністерством освіти і науки України (лист № 1/11-7542 від 20.05.2014). Для студентів різних напрямів підготовки, що вивчають курс психології, магістрантів, учених, практичних психологів, викладачів вищих навчальних педагогічних закладів, учителів, аспірантів, читачів, що цікавляться проблемою психології творчості, у посібнику розкрито загальні уявлення щодо методологічних, науково-методичних та прикладних проблем психології творчості, підходи до вивчення психологічних аспектів творчої діяльності та засоби психологічного дослідження творчої діяльності, оцінки креативності.

На допомогу майбутнім учителям-біологам розроблено навчальні, навчально-методичні посібники, серед яких рекомендовані Міністерством освіти і науки України (Гриньова М.В., Страшко С.В., Животовська Л.А., Пескун С.П. «Формування мислення підлітків у процесі вивчення зоології», лист № 1/ 11- 1700 від 29.05.2002, Пескун С.П. Розвиток творчості школярів у процесі вивчення курсу «Біологія 10-12». Система «Дидактосервіс», лист № 14/18.2 – 484 від 02.03.2005 Гриньова М. В., Яланська С. П. «Розвиток творчості школярів у процесі вивчення шкільного курсу біології. Система «Дидактосервіс» (лист № 1/11-4919 від 04.04.2014). Посібники сприяють розв'язанню прикладних проблем психології творчості у процесі вивчення природничих дисциплін в ЗНЗ. Також на кафедрі загальної, вікової та практичної психології розроблено посібник «Психологія розвитку педагогічної творчості» (Яланська С.П. 2015 р.)

Отже, є всі можливості для сприяння розвитку педагогічної творчості у сучасному освітньому закладі. Розроблені посібники можуть слугувати важливим інструментарієм для створення креативного освітнього середовища у вищих та загальноосвітніх навчальних закладах .

Література

1. Максименко С. Д. Психологія особистості / С. Д. Максименко. – К. : Вид-во ТОВ «КММ», 2007. – 296 с.
2. Яланська С. П. Психологія творчості: навч. посіб / С. П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, – 2014. – 180 с.

Відомості про автора

ПІБ: Яланська Світлана Павлівна.

Ступінь, вчене звання: доктор психологічних наук, кандидат педагогічних наук, професор.

Посада: завідувач кафедри загальної, вікової та практичної психології

Місце роботи: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка.

Контактний телефон (050)6717085.

Адреса відділення “Нової пошти”: відділення № 12, вул. Сінна 2/49, м.Полтава